

NÁVAZNÉ ODBORNÉ SLUŽBY PRO OBĚTI DOPRAVNÍCH NEHOD SUBSEQUENT SPECIAL SERVICES FOR VICTIMS OF TRAFFIC ACCIDENTS

Běhanová Jana

Karlova univerzita v Praze, Husitská teologická fakulta
České sdružení obětí dopravních nehod, psychosociální pracovnice

Summary

The article deals with subsequent special services, which are currently being formed in the field of the non-profit sectors for victims of traffic accidents or possibly for surviving members of their families. The article is introduced by emphasizing the severity of traffic accidents in the Czech Republic. The health and psycho-social consequences for the people injured in traffic accidents are frequently very severe. Next to existing special services, which already have a certain tradition in the field of the non-profit sector, new organisations are currently starting their activities that are directly aimed at taking care of participants of traffic accidents of either psycho-social (particularly moral, crisis, psychological and psychotherapeutic) nature or legal nature. These organisations are particularly as follows: The Czech Association of Victims of Traffic Accidents, DON Consultation Centre (at the Faculty of Health and Social Studies of the University of South Bohemia in České Budějovice) and the Association of Citizens "Rafae". The article comprises not only contacts to these organisations, but also particular possibilities of providing services by the given organisations depending on local situation (competence of organisations in the Czech Republic), time capacity and special capability. The article is completed by a conclusion that the theme of consequences of traffic accidents is also of importance in association with problems of the prevention, particularly within the scope of health-social associations.

Key words: traffic accidents – traffic accident consequences – traffic accident participant – traffic accident victim – surviving members of family – crisis – trauma – services – Czech Association of Victims of Traffic Accidents – DON Consultation Centre – Association of Citizens "Rafae"

Souhrn

Článek pojednává o návazných odborných službách, které se v současné době formují v oblasti neziskového sektoru pro oběti dopravních nehod, eventuálně pro pozůstalé po obětech dopravních nehod. Článek je uveden zmíněním závažnosti dopravní nehodovosti v ČR. Zdravotní i psychosociální důsledky pro poškozené lidi při dopravních nehodách jsou často závažné. Na již existující odborné služby, které mají v oblasti neziskového sektoru již určitou tradici, navazují z tohoto důvodu v současné době nové organizace, které se věnují přímo péči pro účastníky dopravních nehod, ať už psychosociálního (především morálního, krizového, psychologického a psychotherapeutického charakteru) či právního charakteru. Těmito organizacemi jsou zejména: České sdružení obětí dopravních nehod, Poradna DON (při Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích) a Občanské sdružení Rafae. V článku jsou uvedeny nejen kontakty na tyto organizace, ale i konkrétní možnosti poskytování služeb danými organizacemi, ať už se jedná o lokální možnosti (působnost organizací v ČR), časové či odborné možnosti.

Článek je zakončen konstatováním, že téma následků dopravních nehod je významné i v návaznosti na téma prevence, především v rámci zdravotně sociálních souvislostí.

Klíčová slova: dopravní nehoda – následky dopravní nehody – účastník dopravní nehody – oběť dopravní nehody – pozůstalý – krize – trauma – služby – České sdružení obětí dopravních nehod – Poradna DON – Občanské sdružení Rafae aj.

Dopravní nehody jsou svými následky závažným jevem naší společnosti. Přestože jen na našich silnicích umírá v průměru 1300 lidí ročně, na které připadá asi 10 pozůstalých osob z nejbližšího sociálního okolí usmrceného člověka (1), teprve v nedávné době se začala formovat sdružení a organizace, které se věnují účastníkům, resp. obětem dopravních nehod.

Zážitek dopravní nehody, při které došlo ke zranění nebo dokonce úmrtí lidí, je velmi náročným a traumatizujícím zážitkem, který přesahuje běžnou lidskou zkušenost. Oběti dopravních nehod a pozůstalí prožívají velice závažnou psychickou, emoční, fyzickou, ale i sociální krizi, což si většina z nás často neuvědomuje. Psychická traumata, která se mohou u postižených lidí projevit následkem zážitku dopravní nehody, jsou v odborných kruzích dobře známa v podobě akutní reakce na stres či v podobě posttraumatické stresové reakce, která však může přejít do posttraumatické stresové poruchy, pokud přetrvávají psychické potíže déle než 3 měsíce. Postižení lidé často upadají do sociální izolace vyvěrající z neporozumění jejich situaci a prožívání nejbližším okolím (tedy ze strany kolegů, známých, přátel, ale i vlastní rodiny či partnerů). Svépomoc obětí nebo jejich pozůstalých někdy selhává a bez zásahu profesionálních pracovníků může docházet k celoživotnímu psychickému a emočnímu strádání postižených lidí.

V oblasti bezpečnosti silničního provozu sice existuje a působí celou řadu let oddělení BESIP při Ministerstvu dopravy České republiky, které se věnuje zejména prevenci v rámci dopravní nehodovosti. Ovšem neexistuje u nás žádná státní instituce či organizace, která by usilovala o nápravu následků dopravních nehod, tedy organizace, která by věnovala pozornost obětem dopravních nehod anebo pozůstalým, kteří v souvislosti s dopravní nehodou přišli o svého blízkého či blízké. Za tímto účelem postupně vznikají nestátní neziskové organizace, které se věnují nejen prevenci v rámci dopravní nehodovosti, ale i intervenci, tedy konkrétnímu zásahu ve chvíli, kdy k dopravní nehodě již došlo. Tyto organizace nabízejí svou pomoc účastníkům dopravních nehod a pozůstalým v podobě nejrůznějších odborných služeb, většinou psychosociálního charakteru.

Kromě krizových center a linek důvěry, psychoterapeutických center a pracovišť, poraden pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy anebo občanských poraden se mohou lidé zasažení

dopravní nehodou obracet právě na neziskové (nevládní) organizace.

V oblasti péče o oběti trestné činnosti působí v ČR již celou řadu let humanitární neziskové sdružení **Bílý kruh bezpečí (BKB)**, které poskytuje obětem trestných činů svou psychologickou, morální i právní pomoc. V souvislosti s problematikou dopravních nehod poskytuje Bílý kruh bezpečí pomoc lidem, kteří se stali obětí dopravní nehody zaviněné řidičem, který byl pod vlivem alkoholu nebo jiných omamných látek (2).

Nedávno však vznikly ještě další organizace, které se věnují přímo obětem dopravních nehod, ať už v případě individuálních dopravních nehod nebo hromadných neštěstí, a které nejsou širší či odborné veřejnosti dosud zcela známá, právě s ohledem na jejich krátkodobé působení.

ČESKÉ SDRUŽENÍ OBĚTÍ DOPRAVNÍCH NEHOD (ČSODN)

ČSODN je občanské sdružení, které vzniklo na základě traumatické zkušenosti manželů Vondruškových, kteří přišli v souvislosti s dopravní nehodou v dubnu 2002 o svou dvacetiletou dceru.

Na podzim roku 2004 manželé založili občanské sdružení, jehož účelem je sdružování obětí dopravních nehod a pozůstalých po obětech dopravních nehod, odbornou i laickou veřejnost, která má zájem o zlepšení situace obětí a jejich pozůstalých a o zvýšení bezpečnosti silničního provozu.

Jeho hlavním cílem je potom zlepšení situace dopravní nehodovosti v ČR a též zlepšení kvality života obětí dopravních nehod a pozůstalých, a to zejména přispíváním ke změnám právních opatření a bezplatným poskytováním emocionální, psychické, praktické, ale i právní podpory obětem silničních dopravních nehod (3).

Za tímto účelem navázalo ČSODN spolupráci s řadou odborníků, z nichž se někteří stali i odbornými guaranty sdružení za jednotlivé oblasti (zejména v právní a psychologické oblasti). V současné době se postupně zapojují též další spolupracovníci, kteří se specializují na psychosociální pomoc obětem dopravních nehod a pozůstalým (poskytováním morální a krizové pomoci, nabídkou návazných odborných služeb apod.).

Odbornými guaranty za oblast právní a psychologickou byly vypracovány informační materiály, tzv. *Desatera* (Právní Desatero, Psychologické Desatero a Desatero z pohledu pojišťov-

ny), plnicí účel první pomoci po dopravní nehodě.

Členové i spolupracovníci sdružení prošli právním minimem i minimem v oblasti krizové intervence od svých odborných garantů a jejich spolupracovníků. Členové projektového týmu ČSODN jsou však v současné době ještě ve výcviku na téma: Práce s traumatem – pomoc lidem v krizi pro aktivní poradce (pro účely individuální či skupinové práce s klienty). Do budoucna se chystá pod vedením odborníků na krizovou intervenci supervize v této oblasti.

ČSODN pořádá od svého vzniku (tj. od roku 2004) za obětí dopravních nehod pietní akci v podobě ekumenické bohoslužby nebo neformálního setkání vždy *3. neděli v listopadu na Mezinárodní den obětí dopravních nehod*, která je veřejně přístupná nejen obětem dopravních nehod a pozůstalým, ale též širší veřejnosti.

Sídlem ČSODN je ul. **Počátecká 2/1020, Praha 4, 140 00**, přičemž tento rok ČSODN opatřila nový kancelářský prostor, který bude od září roku 2006 plnit funkci poradenského centra v ulici Točitá 12, Praha 4, 140 00, na Zeleném pruhu.

V současnosti dochází k setkávání členů ČSODN a spolupracovníků projektového týmu jednou měsíčně, vždy 1. pondělí v měsíci v prostorách firmy S.E.N, na adrese: Květnového vítězství 1119/29, Praha 4, Jižní Město, kde je možno přijímat i klienty sdružení. Příležitostně pořádá ČSODN setkání pro oběti dopravních nehod, resp. pro pozůstalé (jedná se o svépomocné skupiny, v plánu jsou též terapeutická sezení pod vedením terapeuta či psychologa).

Aktualitou bylo setkání členů a klientů sdružení ve Františkových Lázních v období 21. až 23. dubna tohoto roku, kde kromě víkendového pobytu mohli klienti využít psychosociální a právní pomoci od odborných garantů sdružení, včetně relaxačních cvičení, návštěvy Aquafora a procházek v okolí Františkových Lázní, a to za materiální podpory akciové společnosti Františkovy Lázně.

ČSODN poskytuje své služby momentálně pro hl. m. Prahu a Středočeský kraj, v některých případech též mimo tento region. Poskytuje telefonický rozhovor či osobní setkání, v mimořádných případech též návštěvu v nemocnici či v domácím prostředí.

Konzultace jsou možné vždy od pondělí do pátku po 17. hod. na telefonním čísle: **737 859 819**.

Emailová adresa:

miluse.vondruskova@seznam.cz

Bližší informace o ČSODN je možné získat na webových stránkách: <http://www.csodn.cz>.

PORADNA DON

Poradna DON zahájila svou činnost teprve začátkem prosince 2005 a jejím patronem je Zdravotně sociální fakulta (ZSF) Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Poradna DON nabízí a poskytuje bezplatně psychosociální pomoc obětem dopravních nehod a dalším jedincům a rodinám, kteří se ocitli v tíživé životní situaci v podobě základního sociálního poradenství, informací o nárocích, službách a možnostech řešení sociálních problémů, jakož i nabídky skupinové psychoterapie či přímé pomoci při řešení problémů. (4)

Poradenství v současnosti poskytují 3 sociální pracovníci a psychoterapeut, zapojeni jsou i psychologové, zdravotníci a dobrovolníci z řad ZSF, přičemž zachování mlčenlivosti a anonymity klienta je zaručeno. Všichni pracovníci poradny DON jsou do poradenské činnosti zapojeni externě.

Poradna DON též vydává příslušné informační materiály, brožuru a letáky, které jsou v případě zájmu k dispozici. V těchto materiálech se čtenář dočte informace nejen o poradně, ale získá jejich prostřednictvím též důležité informace vzdělávacího charakteru (např. co se může po zážitku dopravní nehody objevit po zdravotní a psychické stránce, jakým způsobem může ovlivnit dopravní nehoda sociální život jedince apod.). Čtenář dále získá základní informace o psychosociální péči poradny, náplni psychosociální pomoci – zejména krizové pomoci. Pracovníci poradny neposkytují své služby přímo v terénu na místě dopravní nehody, ale až následně po nehodě. V případě zájmu může člověk po dopravní nehodě využít individuální psychoterapie pod vedením psychoterapeuta poradny DON, a to za poplatek.

Poradna působí v rámci Jihočeského kraje na adrese:

Trágera 44, 370 10, České Budějovice.

Svou činnost provozuje v pracovních dnech, vždy od pondělí do pátku (pondělí-čtvrtek od 8-15 hod., pátek od 8-14 hod.).

Poradna DON poskytuje telefonické, internetové a osobní poradenství (přičemž osobní poradenství je možné až po telefonickém rozhovoru právě z důvodu externího působení pracov-

níků poradny) na čísle: **606 410 052**.
 Emailová adresa: **poradna.don@centrum.cz**.

OBČANSKÉ SDRUŽENÍ RAFAE

Občanské sdružení Rafae vzniklo v roce 2004 a ideově je zaměřeno na psychosociální pomoc lidem, kteří se ocitli v krizových situacích, individuálních i hromadných neštěstích. Podporuje občanské i profesionální aktivity v této oblasti, a to především sdružováním interesovaných osob (profesionálů, dobrovolníků atd.), vzděláváním (v současnosti organizuje preventivní programy, výcviky telefonické krizové intervence atp.), vydáváním informačních letáků a publikací pro širokou i odbornou veřejnost. Náplní této organizace je též poskytování informací o návazné odborné pomoci lidem účastnících se krizové události, tedy zprostředkování kontaktů na krizová centra, rodinné poradny, pracoviště věnující se prevenci a léčbě závislostí apod. a vytváření informační databáze psychosociálních kontaktů pro oběti hromadných neštěstí.

Poradenství, které bude výhledově zahrnovat nejen psychosociální, ale i duchovní a pastorační pomoc a podporu, bude poskytovat tým psychologů, psychoterapeutů, duchovních a dalších angažovaných odborníků v o.s. Rafae anonymně formou telefonického, internetového nebo osobního poradenství. Jeho aktuální aktivity se však prozatím ubírají osvětovým, tedy vzdělávacím směrem.

Sídlo sdružení najdeme na adrese: **Rybalkova 59, 110 00, Praha 10**.

Emailová adresa:
poradna@rafae.cz, rafae@rafae.cz.

Telefonický kontakt je možný na tel. čísle:

775 269 292 a bližší informace lze dohledat na webových stránkách sdružení <http://www.rafae.cz>.

Dopravní nehodovost si jistě zaslouží celospolečenský zájem, protože má nejen socioekonomický vliv, ale významným způsobem ovlivňuje i osobní životy postižených jedinců, a tak zasahuje i do oblasti zdravotně sociální problematiky. Lidé, kteří zažili dopravní nehodu, si většinou pomáhají svépomocně a pomoc též hledají u svých nejbližších. Mnohdy tato pomoc zasaženým lidem pomůže, ovšem v případě, že se člověk ocitne v takto krizové situaci bez potřebné sociální podpory, upadá do sociální izolace, která mu brání v úspěšném zpracování traumatu. Uvedené organizace tedy nabízejí svou pomocnou ruku v zátěžových situacích tam, kde se člověku pomoci z nejrůznějších důvodů nedostává nebo nedostalo. Člověk tak může diskrétně a většinou bezplatně využívat služeb neziskových organizací a možností, které se mu prostřednictvím těchto subjektů naskýtají.

LITERATURA

1. URL: <http://www.csodn.cz> [cit. 4. 4. 2006]
2. URL: <http://www.bkb.cz> [cit. 5. 3. 2006]
3. České sdružení obětí dopravních nehod: Stanovy občanského sdružení „České sdružení obětí dopravních nehod“. Praha 2004.
4. URL: Havlík, J.: http://www.zsf.jcu.cz/Members/havlik/news_item.2006-01.30.6005381750/view?searchterm=Don [cit. 12. 3. 2006]
5. Běhanová, J.: Pomoc obětem dopravních nehod (návrh článku do časopisu *Diagnóza v ošetrovatelství*). Praha. 2006.
6. Tosovská, D. a Běhanová, J.: Rozluč se, ale neříkej sbohem. Tábor: Občanské sdružení Hospicové hnutí Tábor – HHT. 2006 (sbírka textů)

Jana Běhanová
jana.behanova@email.cz